

DISSERTATIO
Historico Moralis
De
**SOLEMNI LEGIS
PROMULGATIO-
NE SINAICA,**

Quam
Adspirante Summi Numinis Gratia,
&
*Indulgente Ampl. Collegio Philosophico in incluta ad Auram
Academia,*

Sub Moderamine

ISAACI BZOWARUNO,

Sacr. L. L. Profess. Ord.
*Placide Litteratorum Disquisitioni
submitit*

JACOBUS HEINRICIUS,

WIBURGENSIS.

Ad diem 11. Decemb. a. MDCCXXXIV.
Horis Locoque consuetis,

ABOÆ, Excud. Joh. Kiämpe Reg. Acad. Typ.

Sectio Paraeneticalica.

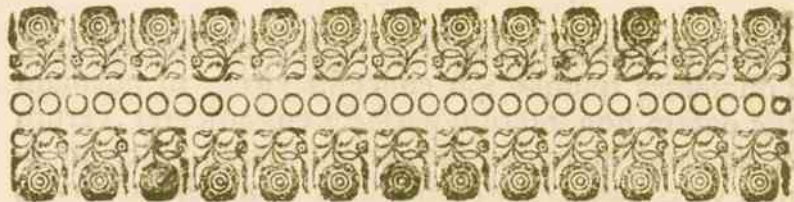
- §. I. Hominis dotes lapsu corruptas probat.*
- §. II. Defectum naturalis rationis ostendit.*
- §. III. Inde necessitatem promulgationis eruit.*

Sectio Historica.

- §. I. De legislatore agit.*
- §. II. De tempore.*
- §. III. De loco.*
- §. IV. De ministerio Moysi.*
- §. V. De promulgatione vocali.*
- §. VI. De promulgatione litterali.*
- §. VII. De distinctione praeceptorum decalogi.*

Sectio Moralis.

- §. I. De convenientia decalogi & legis naturalis.*
- §. II. De discrimine eorundem.*
- §. III. An decalogus sit compendium legum naturalium, disquirat.*

I. N. J.

SECTIO PARASCEVASTICA
De Necessitate promulgationis.

§. I.

CUM DEUS sit ens sapientissimum, cujus est
proprietas, nihil agere frustra, necesse est,
ut in omnibus suis actionibus respiciat ad
finem quendam ultimum, qui nequit esse al-
lius, quam manifestatio ipsius perfectionum, & glo-
ria nominis ejus, quæ ex illa tanquam ex suo prin-
cipio resultat. Hinc non satis erat ipsi ad finem
hunc obtinendum, res condere vita ac ratione ca-
rentes, nisi etiam entia produceret rationalia, inter
ea homines, qui ex contemplatione rerum condita-
rum in laudes atque gloriam Creatoris sui excitari
possent. Ut vero fini huic consequendo idoneum
instrumentum esset homo, summus rerum opifex
in prima statim creatione legem ipsi præscripsit, ad
quam

quam in omnibus suis actionibus attendere deberet: sufficientes quoque ipsi concessit vires, ut normam sibi datam non tantum perfecte cognosceret, verum & ad eandem mores suos conformaret. Verum enim vero hæc felicitas hominis non diu duravit, mutata ipsius conditione per lapsum. Ex hoc enim, tanquam ex impuro quodam fonte, præter alia incommoda, hæc quoque promanavit intellectus nostri imbecillitas, ut non tantum plurima alia, verum etiam multa, quæ nostri sunt officii, partim ignoremus, partim non rite cognoscamus. Unde non potuit non resultare summa quoque voluntatis nostræ imperfectio, cum hæc facultas plurimum in suis operationibus pendeat ex conditione intellectus.

§. II.

HAud equidem diffiteor, homini adhuc istam ingenii perspicaciam superesse, ut si nullum adfit impedimentum, & debita accedat institutio, præcepta legis divinæ, saltem in quantum ad colendam socialitatem est necessarium, ex sola consideratione naturæ suæ eruere, discrimenque honesti atque turpis quodammodo intelligere queat: notitia tamen hæc, quæ ex lumine naturæ hauritur, ad voluntatem divinam perfecte cognoscendam haud sufficit. Defectum illius probamus hoc quod eadem non extendat se ad capita juris divini positivi, de quibus ratio humana, seposita auctoritate sacrarum litterarum

rum

rum, nihil quidquam novit. II:o Quamvis lex divina, in quantum sobrio rationis usu cognosci potest, non tantum occupetur in actionibus hominum externis; verum etiam suo modo in internis ad placitum summi Numinis componendis; tamen quisquis perpendit vires rationis humanæ, deprehendet easdem, ut in plurimis aliis veritatibus cognoscendis, licet ad forum ipsius spectent; ita quoque in determinanda moralitate actionum internarum, nisi a revelatione adjuventur, sæpe aut plane deficere, aut saltem non longe posse progredi. Quod suo exemplo comprobant Philosophorum gentilium plerique, qui de externa morum honestate plurimum solliciti, internam animi emendationem, quod caput rei est, fere neglexerunt. Ut nihil dicam de plurimis aliis nævis, quibus philosophia illorum moralis erat adspersa. Hinc factum est, ut morum doctrinam ad istum perfectionis gradum evehere non valuerint, atque a philosophis recentioris ævi præstitum esse videmus; quippe qui ex revelatione occasionem adepti plurima ratione sua indagandi, in quæ haud facile in statu gentilismi incidissent. Hanc quoque prærogativam philosophis christianis præ gentilibus largiuntur fontes revelati in cognoscendis legibus divinis, quod non tantum ipsos de veritate cognitionis suæ philosophicæ certiores reddant, & extra omnem dubitationis aleam constituent; verum etiam intellectum eorum dirigant, ne in errores incidat perniciosos. Qvis

enim, quæso, legis sententiam melius explicare, ejusque primam intentionem indicare potest, quam auctor illius atque legislator?

§. III.

EX hisce igitur cum appareat, non sufficere ad vitam recte instituendam ea, quæ ex solo lumine rationis nobis innotescunt; constet quoque plurimam affundere lucem juri naturali plenius certiusque cognoscendo, sacras litteras: hinc simul necessitatem legum a Deo revelatarum evictam a nobis esse speramus. Licet vero homines propter hanc suam ignorantiam, sua ipsorum culpa contractam, nihil habuissent jus postulandi, ut sanctissimum illud Numen denuo leges suas, per naturam sufficienter ipsis promulgatas, repeteret: visum tamen est bonitati ac sapientiæ ejus, adhibere quoque promulgationem verbalem, huicque legem scriptam adjicere, ne præcepta sua ab hominibus facile ignorari possent. Hæc autem repetita promulgatio legum naturalium facta est imprimis magna cum solemnitate genti Israëliticæ per decalogum, in monte Sinai datum, in quo tanquam in compendio leges divinæ universales continentur. Cum vero publicum aliquod specimen studiorum mihi deponendum esse intelligerem; hoc de *Lege Sinaitica*, i. e. illustri decalogi promulgatione, arrisit argumentum, in quo explicando, si multa, quæ ad rei dilucidationem facere possent, esse prætermissa, & quæ traduntur, non ea
qua

5
qua decet *anaphora* enucleata, Tibi, candide lector, videbuntur, adscribas illud ingenii mei tenuitati, temporisque angustis, quibus labor hic noster fuit circumseptus: hocque quicquid est conamnis, pro Tuo candore æqui bonique consulas.

SECTIO HISTORICA.

§. I.

Nobis de illustri hac & in omne ævum memoratu digna promulgatione legis Sinaica disquisituris, antequam ad cetera progredimur, in antecessum considerandus est ipse *legislator*, qui fuit Jehova, Deus Israëlis, ut ex tota actus hujus historia, a Mose fideliter consignata, unicuique vel leviter advertenti constare potest. Enimvero quin Deus habuerit jus tum Israelitis, tum ceteris hominibus leges has præscribendi, nemo negaverit, nisi forte qui imperium illius in homines admittere detrectaverit. Hæc autem veritas in dubium vocari ab illo nequit, qui vel ex dictamine sanæ rationis, vel ex testimonio sacrarum litterarum, notum habet atque perspectum, entia omnia pendere ex Deo non tantum quoad existentiam, verum & quoad ejusdem continuationem, adeo ut sine virtutis divinæ influxu, per quem omnia in esse suo conservantur, subsistere omnino nequeant. Accedebant insuper a parte Israelitarum, ad quos inprimis hæc promulgatio fuit directa, peculiares quædam causæ, propter quas se præ-

præcipue ad obsequium hîsce legibus præstandum obstrictos esse cognoscere poterant, utpote singulæ illa beneficia, quibus ipsi eorumque majores præ aliis gentibus a Supremo Numine erant adfecti. Quare & Deus ad hoc jus suum respiciens, hac formula legislationem suam orditur: *אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ Ego sum Jehova Deus tuus.* Quod ad illorum attinet sententiam, qui Filium Dei speciatim hîc legislatoris manere functum esse contendunt, illa fundamento suo non destitui videtur. Id enim innuit Paulus ad Heb. 12. v. 25. & 26. facta inter utriusque fœderis mediatores comparatione. Hoc quoque constat ex Stephani protomartyris oratione, Act. 7. v. 38. ubi Angelum cum Mose & patribus in monte Sinai loquutum esse asserit. Quod minime quadrat in angelum quendam creatum, sed in increatum illum, qui Mosen e rubo compellavit. Exod. 3. v. 2. & qui populo ductor per solitudinem datus, in cujus medio erat nomen Jehova, Ex. 23. v. 20, 21.

§. II.

Ordinis ratio jam postulat, ut paucis tum de tempore, tum de loco promulgationis hujus agamus. Quod ad prius attinet momentum, eodem anno hoc accidisse, quo egressi sunt Israelitæ ab Ægypto, aliquot diebus postquam ad Sinai pervenissent, constat ex Exodi cap. 19. Quantum autem præcise intercesserit temporis spatium inter egressum illum mira-

miraculosum, atque legislationem hanc, ex ipsa Mo-
saica historia designatione patescit. Namque dies
festus שבועות, quo & memoria hujus *εορταστικῆς* reno-
vabatur, celebrandus erat quinquagesimo die, a se-
cunda azymorum seu paschatis feria numerando,
Lev. 23. v. 15, 16, unde & post *πεντηκοστή* dictus, in-
ciditque in sextum, seu ut alii malunt quintum di-
em mensis Siuan. Majus intervallum determinat
Paulus Gal. 3. v. 17. quadringentorum & triginta
annorum spatio, a promissione Abrahamo facta. Ab
eodem initio procul dubio repetendus est idem an-
norum numerus Exod. 12. v. 40. quoniam man-
sionis Ægyptiacæ nomine definitus. Verum enim
vero quo anno ab origine mundi promulgatio hæc
facta sit, non una est chronologorum sententia,
quum celebriorum hypothesium una eandem cum
anno mundi 2513, altera vero cum 2453 compo-
nat, prout de anno nati Abrahami diversam sovent
opinionem. Universum illud tempus ante legem la-
tam, Hebræorum magistri, ex traditione domus E-
liæ in Massech. Sanhedr. c. XI. §. 29. appellant
תורה *inanitatem*, eique rotunde bis mille annos as-
signant, ut legi etiam bis mille, Messiaë itidem bis
mille, quibus mundi ætatem definitam volunt.

§. III.

Locus promulgatæ legis erat mons *Sinai*, situs
in ea Arabiæ parte, quæ a Geographis *deserta*
appel-

appellatur. Hæc enim regio propter soli conditionem est sterilis frugumque impatiens, cujus vel hoc est argumentum, quod hodieque, si Arabas vagabundos gentem raptò vivere adſerueram, excipias, cultoribus fere deſtituatur, cum finitimæ regiones propter fertilitatem incolis abundant. Verum quum illuſtris hæc legiſlatio in monte *Horeb* facta sæpenu-
 numero narretur, ut Deut. 4. v. 15. c. 5. v. 2. c. 9. v. 8, 9. &c. qui & inde *mons Dei* dicitur Exod. 3. v. 1. 1. Reg. 19. v. 8. ſolliciti fuere eruditi de concili-
 atione eorum. Schotanus Bibliot. Hiſt. ſacr. t. 2. p. 6. *Ego ſic, inquit, exiſtima, montem a deſerto cognomi-
 nari montem Sinai, propriam autem ejus appellationem eſſe
 Horeb.* Ceterum vel ex conſtructione Moſaica con-
 ſtat, Sinai nomen eſſe montis, non ſolitudinis, quip-
 pe quæ non abſolute, ſed in regimine huic nomini
 jungitur. Dubitare tamen ſubit, ſintne *Horeb* &
Sinai ejusdem loci nomina, quum *Israelitæ*, ante-
 quam ſolitudinem Sinai ingrederentur, jam in *Re-
 phidim* haud procul a monte *Horeb* caſtra habe-
 rent, Exod. 17 v. 1, 6. Difficultatem potiores tolli
 putant, ſi duo fuiſſe ejusdem montis cacumina ſta-
 tuantur, quæ modo promiſcue de toto monte, mo-
 do ſpecifico nomine adhibeantur. Neque obſtat
 locus allegatus, quum a *Rephidim*, ubi non admo-
 dum propinqua *Horebo* caſtra fuiſſe videntur, pro-
 ximis ſtatim caſtris monti *Sinai* admo-
 veretur po-
 pulus, ubi nihilominus ad *Horeb* conſediſſe dicitur
 Exod.

Exod. 33. v. 6. siquidem latitudo castrorum etiam eo extendi potuit, Certe etiamnum illic viatoribus monstrantur duo sive vicini sive contigui montes, quorum vnus editior est, alter depressior, Hic *Horeb*, ob siccitatem ac vastitatem, a rad. הרב, dictus. Ille & *mons Moſis*, & *Sinai*, אֶרֶץ סִנַּי *rubo*, quum senticeto sit obſitus. Postumianus quidem apud Sulpicium, summum cacumen montis Sinai coelo pæne contiguum, nequaquam adiri posse, refert. Quod tamen, quanquam insigni emineat altitudine, & Moſes adiit, & adhuc sæpe aditur; nam & sacella in vertice sunt monachorum usui erecta, quo ut facilius sit adſcensus, gradus ab imo ad fastigium structi 14000 numerantur. Reliqua, quæ sive curiositas hominum, sive credulitas, videtur sibi illic reperisse, ut specum Eliæ, lacunam montis, dorsi brachiorumque vestigiis signatam, ubi Moſes gloriam Domini contemplaturus jacuerit, petram ad Horeb, quæ percussa aquam effuderit &c. in tanta vetustate magis divinantur, quam demonstrantur.

§. IV.

PAUCA hic in antecessum de actione Moſis ministeriali attigisse non inconueniens videtur. Quæ enim in hac legislatione ejus partes fuerint, id dilucide indicat apostolus Paulus Gal. 3. v. 19. cum eum *mediatorem*, i. e. *mediatorem* sive interuenientem appellat. Hoc per quam celebri titulo non honoris gratia, sed

sed ex rei veritate eum insignitum fuisse, docet historia sacra, quippe qui ultro citroque commeans, mandata divina ad populum, huiusque vicissim responsa ad Deum perferebat. Quod in universum quidem de Lege Mosaica, nec non de actibus huius promulgationis præparatoriis, ut & subsequenter eam, dubio caret. Verum de eo disquiritur, fueritne Moses Deo solemniter decalogum proclamanti in monte præsens, an eo tempore cum cetera turba eodem loco constiterit. Qui illud tuentur, provocant ad mandatum divinum Exod. 19. v. 24. quo iubetur ipse cum Aharone adscendere. Quod quin factum sit, non esse dubitandum, licet nusquam relatum legatur: idque eo videri manifestius, quod Moses ipse, historiam promulgationis decalogi repetiturus Deut. 5. v. 5. dicat se eo tempore inter Deum populumque stetisse. Nobis autem simplicius videtur tutiusque statuere, Moysen tunc non fuisse Deo præsentem in monte, quia continua rerum series ab ipso contexta Ex. 19. & 20. non aliud patitur, quam simulac Moses iussu divino descendisset ad populum, & mandata exposuisset, Deum præcepta decem eloqui cœpisse. Alioquin si interea regressus esset in montem, non utique id reticuisset, cum alia momenta singula accurate consignarit. Et quod magis est, promulgato decalogo, Moses statim a populo consternato & aufugiente rogatur, ut internuncius fieret: oportet igitur præsto tunc fuisse.

fuisse. Quod vero ad stationem ejus Deut. 5. indicatam attinet, ipse mox perspicue exponit de eo tempore, quum populi jam perterrefacti rogatu esset compulsus mandata porro a Deo excipere, & sibi renunciare. Neque verba Exod. 19. v. 19. *Moses loquutus est, & Deus respondit ei 71p2 clara voce*, ultra mandata illa præparatoria extendi possunt. Et nisi mandatum illud de adscensu commode putetur respicere ea, quæ decalogum sunt sequuta, non inviti admittimus, Moysen cum Aharone intra cancellos aliquatenus in clivum subisse ad audiendum decalogum, non tamen longius, quam ut a populo conspici & compelli posset. Idque sapienti Dei consilio factum, ne qua fraudis suspicio præberetur populo illi suspicaci ac refractario: immo ut calumniandi argumentum omnibus aliis præcideretur, quales non tantum profani gentium scriptores erant, qui Moysen & magiæ insimularunt & imposturæ, quasi more reliquorum nomothetarum, ad auctoritatem legibus suis conciliandam, secreta cum Deo aliquo commercia callide finxerit: verum & alii deinceps irrisores, velut quisquis est qui nefandum illud de tribus impostoribus convicium procudit, & *Tolandus*, aliique ejus farinæ, qui Moysi fidem impio conatu labefactare non erubuerunt. Postea autem insignis hic minister Dei interpretem vere egit, præter alias leges, in ipso decalogo tum statim ab ore Numinis repetendo, litterisque mandando, & fœde-

rali actione confirmando, Exod. 24. v. 3, 4. tum deinceps eodem tabulis descripto divinitus excipiendo. Quod vero nonnulli Moſen ternis mansionibus Exod. 24. v. 18. Deut. 9. v. 18. Exod. 34. v. 28. in monte quadraginta dies noctesque cum Deo commoratum eſſe colligunt, nobis non adeo liquidum videtur, quum illa, quæ in Deuteronomio narratur, eadem poſſit eſſe atque in Exodo altera, quæ continuatio erat interceſſionis, maxime quod Deuteronomion res geſtas non ubique ſecundum hiftoriæ ſeriem, ſed ut commodum eſt viſum, mandatis legalibus inſpergit.

§. V.

Quod ad ipſum actum Legislationis attinet, illum ſplendidiffimum & plane illuſtrem fuiſſe, ex ſingulis ejus momentis, quæ recenset divinus ſcriptor, facile colligitur. Enimvero cum plerique homines ita ſint comparati, ut externis in ſenſus incurrentibus plurimum; contra parum ſanis rationibus ſe flecti atque permoveri patiantur: hinc ſummum Numen indoli humanæ convenienter cum Hebræis agens, magna pompa leges ſuas ſancire voluit, ut magnifico hoc apparatu ad earundem obſervantiam animi illorum excitarentur atque impellerentur. Prius vero quam lex promulgaretur, ſanctificatio bidui populo imperata fuit, qua ſe ad audiendam illam præparare neceſſum habuit, conſiſtebatque ea extrin-

trinfecus in ablutione corporis atque vestimentorum,
 nec non abſtinentia a conjugum thalamo. Mons
 autem Sinai non tantum cancellis erat circumſepi-
 endus, ut ab accellu hominum animaliumque tutus
 eſſet; ſed inſuper ad reverentiam animis imprimen-
 dam, ſub mortis pœna denunciatum fuit, ne quis
 curioſitate ductus præſtitutos limites tranſilire aude-
 ret. Biduo præterlapſo, cum dies promulgationis
 illuxiſſet, in vertice montis nubes denſiſſima, ſumi
 flammæque ער לב השמים Deut. 4. v. 11. ad um-
 bilicum ſeu medium cæli emicantes, tonitrua horren-
 da, fulgura, terræ motus, clangores tubarum, ce-
 teraque tum oculos, tum aures adſtantium ferien-
 tia, ingenti cunctos perculere terrore, ipſumque
 adeo Moſen, Ebr. 12. v. 21. Cum itaque populus ad
 radices montis eſſet congregatus, iterumque de li-
 mitibus obſervandis a Deo per Moſen admonitus,
 prælecta ſunt eidem, per vocem a vertice montis
 medioque igne delatam, decem illa præcepta Exod.
 19. v. 2 -- 17. Deut. 5. v. 6 -- 18. quæ decalogum
 appellamus: illudque a Deo ipſo præſtitum eſſe, ut
 credamus, par eſt, cum ſacer codex paſſim expreſ-
 ſe hoc aſſerat, Exod. 20. v. 1, Deut. 4. v. 12. c. 5.
 v. 4. &c. Pronunciationem hanc factam eſſe voce
 canora diſtinctaque, adeo ut non ſonus tantum, ſed
 & verba ſenſusque a populo percipi poſſent, & finis
 promulgationis, & testimonia divina luculenter con-
 firmant, Deut. 4. v. 13, 36. c. 5. v. 19, 23. Ineptias
 Judæ.

Judæorum de variatione soni, & similibus, nihil moramur. Nonnulli vero angelorum ministerium hæc in re intercessisse autamant, quorum opera sonus ille verborum, quibus concepta fuit Lex, in aere formatus fuerit. Quidam hoc nituntur argumento, quod Deus proprie voce non utatur, cum illud sit imperfectionis; vocem tamen Dei eo saltem respectu dici, quod ad mentem ipsius exprimendam fuerit prolata. Verum ingenue fateor me concipere non posse, cur Deo vox articulata, cujus facultatem ipse inter præstantissimas dotes homini concessit, magis sit indigna, quam alii patefactionis modi, quibus se ad intellectum humanum accommodat. Majus habet pondus effatum apostoli Ebr. 2. v. 2. *ὁ δὲ ἀγγέλων λαλήσεις λόγος*. Ceterum cum clarissima sint illa testimonia, inter ea ipsius apostoli Ebr. 12. v. 26. quæ hanc actionem Deo ipsi vindicant, non poterit locus objectus de promulgatione decalogi, sed de aliis potius mandatis, per angelos Dei ministros editis, agere. Non tamen difitemur angelos huic actui interfuisse, licet non tanquam præcones legis, attamen ut ministratores & satellites. qui majestatem supremi Legislatoris tubarum clangore illustrarent. Ita Deus dicitur *myriadibus sanctorum* stipatus advenisse ad ferendam legem, Deut. 33. v. 2. conf. Psal. 68. v. 18. Stephanus similiter Act. 7. v. 53. legem datam fuisse asserit *ἐν διατάξει, ἰ. e. inter cohortes angelorum* quasi in aciem

ciem *dispositas*. Quorsum & Paulus Gal. 3. v. 19.¹⁵
tendere videtur.

§. VI.

Verum enimvero ne notitia harum legum succes-
su temporis in animis hominum obliteraretur,
sed ut earundem memoria ad omnem posteritatem
transiret; non tantum voce, sed etiam scripto illas pro-
mulgare voluit summum Numen, ut duplici hac pro-
mulgandi ratione eo melius cantum esset, ne quid per-
ennitati earundem obstaret. Idcirco duabus tabulis
lapideis inscripsit universum decalogum, quo nomi-
ne venire solet complexus ille legum universalium a
Deo revelatarum, idque ex auctoritate scripturæ,
in qua decem ista præcepta *decem verba* appellantur,
Exod. 34. v. 28. Deut. 4. v. 13. &c. Scripturam il-
lam, quæ tabulis hisce continebatur, ipsius Dei ἀ-
πόφασις fuisse, dubitari nequit. De prioribus tabu-
lis hoc evidenter constat, quippe quæ non modo i-
psæ Dei opus, sed & conscriptæ digito Dei, scriptu-
raqve ista scriptura Dei dicitur Exod. 31 v. 18. cap.
32. v. 16. Deut. 9. v. 10. Verum de posterioribus,
quæ a Mose, postquam priores illas præ indignatio-
ne confregisset, jussu Dei erant confectæ, nonnulli
aliter sentiunt, inducti verbis Exod. 34. v. 27. ubi
Moses leges a Deo latas libro inscribere jubetur. Hoc
tamen dictum non ad decalogum, sed ad leges illic
antecedentes, ceterasque particulares, tantum spe-
ctare,

ctare, exinde colligimus, quod decalogi deinceps
 separatim mentio injicitur versu sequenti 28. Licet
 vero loco hoc proximo subiectum, a quo exaratæ
 sint hæ tabulæ, expressis non ponatur verbis: quin
 tamen Deus sit intelligendus, non tantum ab initio
 capitis ejusdem concluditur, ubi Deus ipse promit-
 tit sese tabulis hisce inscripturum verba, quæ erant
 in prioribus; sed & perspicuo conficitur testimonio
 Deut. 10. v. 2, 4, ubi idem actu a Deo præstitum
 narratur. Ut autem Deum auctorem scripturæ istius
 fuisse nobis constat: ita quales illæ tabulæ fue-
 rint, quomodo consignatæ, quotque præceptorum
 utraqve capax, deficientibus monumentis, determi-
 nare non audemus. Unicus duntaxat scripturæ lo-
 cus est Exod. 32, v. 15. qui tabulas hasce refert lit-
 teris exaratas כְּתֹבֹתָיִם וְשְׁנֵי עֲבֻרָהֵם *a duobus la-*
teribus suis hinc atque illinc; de cujus sententia inter-
 pretes in diversa abeunt. Quidam hunc sensum ejus
 esse putant, quod singulis tabulis ab utroque latere
 leges fuerint incisæ, quo cautum sit, ne quid iisdem
 addi demique posset. Alii vero hoc ita interpretan-
 tur, ut easdem instar pagellarum in libro inter se
 fuisse connexas, hincque a binis tantum partibus se
 mutuo respicientibus conscriptas fuisse, contendant.
 Licet vero prior sententia majori specie se commen-
 dare videatur, non tamen ultra probabilitatem as-
 surgit. Nec minus incertum est, quot præcepta sin-
 gulis tabulis fuerint inscripta. Quam enim hodie te-
 nemus

nemus decalogi in duas tabulas partitionem, quarum prior officia hominis erga Deum, posterior erga alios complectitur, ex re ipsa potius, quam Moisaica illa inscriptione, desumpta est, ut verba Cel. Buddei mea faciam. Neque Fl. Josephi fides magni est, qui asserit Rer. Jud. lib. 3. cap. 6. quamvis tabulam quina complexam fuisse praecepta, & singulas pagellas bina cum dimidio. Linguam litterarumque characteres, quibus Moses in Pentateucho, Hebraei quae alias utebantur, hic adhibitos fuisse, ut legi intelligique scriptura posset, res ipsa suadet. Ceteras de hac re opiniones, quae maximam partem cunas debent Judaeorum magistris, cum omni destituantur fundamento, heic consulto recensere supersedeo,

S. VII.

MAjoris momenti quaestio esse videtur, quomodo praecepta decalogi respectu objecti, in quo occupantur, sint distinguenda, cum alii ad primam, ut dici solet, tabulam quatuor, & sex ad secundam; alii ad illam tria, ad hanc septem putent esse referenda. A divisione enim in ecclesiis nostris usitata discedunt, & priorem illam, quam indicavimus, amplectuntur reformatæ, ut vocari malunt, ecclesiæ, nimirum divellentes ea, quae ad primum praeceptum pertinent, & contra nonum, quod nos facimus, atque decimum conjungentes. Huic tamen

nostram præferendam esse distinctionem præceptorum, variis argumentis nostrates demonstrarunt. I:mo Ex *identitate objecti* quoad præceptum primum, & quod reformati statuunt, secundum. Hæc enim non esse diversa, sed uno tantum alterius contineri explicationem, exinde colligimus, quod utrumque in prohibenda εἰδωλολατρεία versatur, nisi quod posterius, quo cultus imaginum interdicitur, magis videatur esse particulare, cum generale illud interdictum de non colendis diis alienis ad casum applicat specialem. Imagines enim cultus religiosi causa propositæ, certam constituunt speciem deorum alienorum: hinc merito illas sub generali hac notione comprehendendi putamus. II:do Ex *diversitate rei* in præcepto nono atque decimo. Etenim illa non de simplici, verum duplici agunt concupiscentia, actuali nimirum atque originali sive habituali, quæ concupiscentiæ species, non objectis, sed modo concupiscendi inter se distinguuntur. Hoc non tantum ex repetitione verbi non Exod. 10. v. 17. evincitur, quod heic sine ratione geminatum esse haud putamus: sed & Deut. 5. v. 18. diversis verbis ὅτι & ἡνὶ ἄνθρωπον diversæ etiam species, ἀγαθὸν & δεισιζῆσθαι apertius innuuntur. Accedit, quod utroque loco præcepta hæc sicut reliqua, antiquo Hebræorum distinctionis signo ׀, appellato *sethuma*, non temere discriminata videamus. III:tio Ex *gemina accentuatione decalogica*, una versus respiciente, altera præcepta. Ut enim

19
nim melius nobis de distinctione præceptorum constaret, ideo Spiritus Sanctus illa a se invicem discernere accentibus voluit. Nisi enim hic sit admirandi illius artificii usus, vanum illud erit atque futile; quod nefas dictu. Quare in præcepto primo atque tertio, cum prolixiora illa sint, quam ut intra ambitum unius versus includi commode possent, singuli quidem versus suis gaudent accentibus specialibus; ad unitatem tamen præcepti demonstrandam, insuper singulis vocibus altera adjecta est accentuatio, quæ præcepti est, inde ab initio eius per plures illos versus non interrupta serie continuata. Quædam vero præcepta, utpote quintum, sextum, septimum & octavum, cum breviora sint, quam ut versui integro & ad reliquos proportionato sufficiant; hinc universa unico tantum includuntur, ita tamen, ut ad diversitatem horum præceptorum indicandam, singula peculiarem nata sint accentuationem, altera insuper communi, quæ versum dimetitur, accedente. In præcepto autem secundo atque quarto simplex modo adhibetur accentuatio, quippe quæ quantitatem habent versui proportionatam, & hinc gemina illa indigere non sunt visa. Ceterum nonum præceptum decimumque, ob proportionem amborum versui accommodatam, unico sunt comprehensa, speciali tamen præceptorum accentuatione carent, quia illa distinctione ulterius non erat opus, quum octo præcedentium numerus satis accurate

jam sit definitus, & decem tamen esse debeant: in isto ergo ultimo versu residua duo contineantur necesse est, quæ & re & verbis discerni, superius ostendimus.

SECTIO MORALIS.

§. I.

EXpositis præcipuis promulgationis momentis, superest, ut affectiones quasdam morales attingamus, & ad materiam legislationis hujus considerandam pedem promoveamus. Cum vero leges hæ Sinaiticæ nonnullas proprietates cum legibus naturalibus habeant communes, quasdam vero diversas; hinc easdem inter se conferre, e re esse ducimus, ut ex collatione utriusque appareat, quibus potissimum affectionibus inter se conveniant, quibus differant. Conveniunt *1.º* *auctore.* Deus enim & leges naturales mentibus hominum, & leges Sinaiticas tabulis lapideis inscripsit, auribusque Israelitarum viva voce insinuavit. *2.º* *Ratione materie,* quæ in utraque lege una eademque est, si præceptum tertium, nec non decimum exceperis. Reliqua enim omnia, quæ in decalogo continentur, ita comparata sunt, ut naturalem dare queamus rationem, cur illa sint nobis injuncta. *3.º* *Universalitate obligationis.* Sicut enim lex naturalis omnes in universum obstringit homines, ita eadem est affectio legis Sinaiticæ, licet quoad posteriorem dissentiat Hugo Gro.

Grotius, asserendo omnem legem Mosaicam tantum datam fuisse Hebræis, illosque solos obligasse. Nititur vero Grotiana hæc hypothesis eo imprimis fundamento, quod lex ipsa loquatur & indicet quibus data fuerit, quum in primordio ejus dicatur: *audi Israël*, Deut. 6. v. 4. Verum distinguere debuit vir incomparabilis inter allocutionem legis, atque ejusdem obligationem: illa quidem directæ fuit ad Hebræos ut præsentis; hæc autem ad totum genus humanum se extendit. Quod de illis præceptis decalogi, quæ simul rationis dictamine innotescunt, omni caret dubio, nec ulla eget demonstratione. Cum enim omnes leges naturales universali gaudeant obligatione, utique nec eadem hisce præceptis denegari jure poterit, quippe quæ ab illis quoad substantiam non differunt. Nec minus hoc de tertio atque decimo, licet ad leges natura notas referri nequeant, evinci potest. De priori hoc colligitur ex institutione Sabbathi, quæ statim post creationem contigit, adeoque certissimo est indicio, eodem instituto omnes obstringi homines. Decimi autem præcepti universalitas exinde patet, quod lege divina universali effectus concupiscentiæ originalis, i. e. actiones quælibet pravæ, prohibentur: unde non potest non eorum quoque causa atque origo eadem vetari lege. Idem quoque alia patet ratione. Si enim omnes mortales delicti adamitici participes fuerunt, teste Paulo, consequenter sua ipsorum culpa imperfectio-

fectionem illam, quæ hodie laborant, sibi attraxerunt; fieri aliter nequit, quin Deus vi justitiæ suæ eandem ab illis exigat perfectionem, quam in prima ipsis creatione concesserat. Cetera Grotii argumenta, quæ ad infringendam universalem harum legum obligationem adducit, tanti non sunt ponderis, ut illis diluendis immoremur, inprimis cum illa a viris eruditis jam dudum sint profligata.

§. II.

ULterius itaque, quæ ratione leges Sinaicæ a legibus naturalibus differant, dispiciendum est nobis. Quod inprimis fieri censemus: Immo *principio cognoscendi*. Leges enim naturales ex libro naturæ, leges vero Sinaiticas ex libro nobis revelato cognoscimus. Illo *Tempore promulgationis*, quod utrisque est diversum, cum leges naturales in ipsa creatione, leges vero Sinaicæ longo demum post tempore hominibus sint promulgatæ. Illicio *Gradu cognitionis*, & consequenter *obligationis*. Longe enim perfectiorem obligationem, quam quæ natura est nota, decalogus in universum requirit, ut ex ejusdem expositione patet, Deut. 6. v. 5. Lev. 19. v. 18. IVtium momentum, quod differentiam harum legum constituit, sunt *præcepta quedam* in lege Sinaica comprehensa, quæ cum ratio non perspiciat, naturalium legum nomine venire non possunt. Quod speciatim ad tertium attinet præceptum, in eo quædam occur-

currunt juris naturalis, quædam vero juris positivi, quæ accurate inter se discernere haud parum interest. Naturalis juris est, quod fas sit, aliquod tempus cultui divino destinare, eoque a laboribus quotidianis abstinere. Cum enim naturali lege simus obligati ad cognoscendum Deum ipsiusque perfectiones, simulque ad eum colendum; hisce vero animus, aliarum rerum curis immersus, debito modo vacare nequeat, ut observatione quotidiana liquet: sequitur, ut huic tam gravi negotio aliquod tempus a laboribus ceteris immune sit impendendum. Præterea idem requirit ratio cultus publici, qui peragi nequit, nisi homines certo tempore atque loco illius rei gratia conveniant. Cultus vero publicus ideo necessarius est, ut homines de Deo ejusque voluntate instrui, de iis quæ sui sunt officii admoneri, & ad exercitia pietatis aliorum exemplis excitari queant. Reliqua vero, quæ præcepto hoc continentur, ad jus divinum positivum spectant: e. g. quod ratus dies, isque septimus cultui divino sit assignandus. Quantum enim præcise temporis huic negotio sit tribuendum, ratio haud determinat, nec perspicere potest, cur reliquis diebus septimus sit præferendus: quin potius judicat omnes dies esse inter se pares. Exempla quarundam gentium, quæ septimum diem sacrum habuisse memorantur, rem non conficiunt, cum probabile sit sive per commercia cum Hebræis eorumque majoribus, sive per traditionem.

ditionem inde a primis parentibus continuatam; hunc morem ad easdem transiisse. Præceptum decimum rationi ignotum esse ipse profitetur Paulus Rom. 7. v. 7. *Concupiscentiam*, inquit, *non novissem, nisi lex dixisset: non concupisces.* Quæ verba non intelligenda sunt de concupiscentia actuali, quam legibus divinis adversari ipsæ saniores agnoverunt gentes; verum de habituali illa, cujus turpitudinem seposita revelatione mens humana pernoscere nequit. Licet enim experientiæ fide constet, facultates animæ, intellectum ac voluntatem, summa laborare imperfectione: cum tamen tristissimi hujus effectus origo atque causa rationi sibi relictæ sit ignota, hinc percipere homo revelatione destitutus nequit, quo jure malum hoc adhærens sibi imputari queat, cujus culpam se esse haud pervidet. Ut enim id intelligat, supponitur status integri & hunc secuti lapsus notitia: quæ cum sit rerum facti, rationis usu comparari nequit, verum ex sacratiori scriptura unice est haurienda,

§. III.

ANtequam tractationi huic finem imponimus, coronidis loco illam expendisse juvabit quæstionem, utrum accurate dici queat, decalogo tanquam in compendio quodam omnes comprehendi leges naturales. Enimvero quin decalogo nonnulla contineantur captum rationis superantia, & hinc

ad

ad jus naturale minime spectantia, de eo nullum est dubium, & §. super. a nobis jam est demonstratum. Licet vero affirmativa quæstionis propositæ, propter paucitatem præceptorum, utpote quæ denarium non excedunt numerum, multis primo intuitu inconueniens videri queat: illam tamen amplectendam esse, inductione omnium officiorum lege naturali nobis injunctorum evinci posset, nisi hæc disquisitio integrum postularet opus. Hoc tamen ea demum conditione promittimus, si nobis sanæ interpretationis regulas, & authenticam decalogi explicationem, quam ipse legislator proponit, in subsidium vocare licuerit. In hunc autem finem notandæ sunt observationes hæc generales, cum ad specialia transire pagellarum non permittat angustia. Immo Licet plurimarum Legum naturalium in decalogo aperta non injiciatur mentio; illæ tamen ejus conditionis sunt, ut ex illis, quæ heic exprimuntur, tanquam ex suis principiis legitima argumentandi serie elici atque derivari queant: sive multa specialia juris nat: præcepta in decalogo brevitatis causa omittuntur; quæ vero sub generalibus in eodem expressis contineri, sana unicuique dicat ratio. Ille docti in quibusdam præceptis decalogi delicta tantum graviora, utpote homicidia, furta, adulteria, expresse nominantur; leviores tamen atque subtiliores ejusdem generis actiones esse subintelligendas, quin & ipsas cogitationes atque appetitus ad pravos e-

jusmodi actus impellentes, dubitare haud sinit Christus, testis omni exceptione major, Matth. 5. v. 21. seqv. Verum obicere aliquis posset, nulla in decalogo apparere vestigia obligationis erga nosmet ipsos, quæ tamen insignem jurisprudentiæ divinæ partem ambitu suo absolvit. Quare e re nostra esse ducimus, hanc objectionem amoliri, ostendendo, in decem hisce præceptis neque hanc materiam intactam plane esse relictam. Cum autem officia, quæ respectu nostri nobis incumbunt, vel respiciant corpus, vel animam; illa vero quæ huic præstanda sunt, vel intellectum, vel voluntatem attingant, distincte hæc singula nobis sunt persequenda. Voluntatis emendationem urget non tantum præceptum nonum; verum & reliqua omnia, ut ex superius dictis constat, dum concupiscentiam pravam atque inordinatam vetant. Voluntatis autem propensiones cum emendari nequeant, nisi in antecessum ipse perficiatur intellectus, patet nos ad hujus quoque culturam iisdem obligari præceptis. Quicumque enim ad finem obligatur, is quoque simul obligari censendus est ad media illa adhibenda, quæ ad finem obtinendum faciunt. Corporis cura nobis commendatur præcepto quinto & sexto. Illud enim vitæ conservationem nobis injungit, prohibendo non tantum generatim homicidia, sed & *αυτοφθορίας*, sive violentas sibi met ipsi inferre manus. Hoc autem sanitati nostræ consulit, utpote quo omnia

scilicet

scædæ libidinis genera interdicuntur, quæ quantum valetudini noceant, tristis multos docuit experientia. Uterius cum intemperantia in cibo atqve potu libidinum mater atqve genitrix sit, liqvet nos ad eandem evitandam hoc simul adstringi præcepto, vi demonstrationis præcedentis.

Hæc de illustri illa decalogi promulgatione dicta sunt. Ceteras in Sinai latas leges positivas excutere, nostri jam non erat instituti.

S. D. G.

Amico suo Dilecto,
Eruditissimo atque Præstantissimo
Dn. JACOBO HEINRICIO,
Dissertationis Egregiæ
De
LEGE SINAITICA
Auctori Dexterrimo.

Primam frontem multos decipere, trito circumfertur adagio; quod quidem veritatis laude defraudare non sustineo. Utcunq; vero est, interdum tamen fieri solet, ut ex habitu oris, de affectu animi hominis nobis occurrentis vere admodum conjectemus. Ego, nec vatem, nec sapientem me venditare gellio; hoc nihilominus ingenue fateri possum, me Temet prima occasione oculis oblatum mox talem credidisse, qualem deinde expertus sum. Veram & non simulatam Summi Numinis reverentiam, utilis scientiæ desiderium, & candidæ virtutis amorem, facies Tua præ se ferre visa mihi est; nec spes fefellit: singulis enim Te instructum ornatumque, evidentissimis eque documentis frequenter mihi post id tempus probasti. Non est quod plurimis, nedum anxie de assertionem hac stabilienda laborem; quia quod firmo nititur talo, satis ostendit docta & pererudita, quam edis, Dissertatio. Est enim materia ejus non vana, inanis & profana, sed animo Tuo aptata, seria nempe, solida, & a morum probitate haud abhorrens. De lege scribis, ad legem vitam

vitam dirigis, non metu sed amore, non invitis sed
lubens, O felicem hominem! O egregiæ indolis juve-
nem! Utinam multi Tibi essent commilitones, omnes
Tui æquales in hisce; tum utiqve seculum nostrum
quam maxime ferreum, facile mutaretur in aureum.
Perge qua cœpisti, pedem ne reteras quæso: sic certo
certius Te bonis & donis quibusvis optimis ab ipso bo-
norum fonte largiter aliquândo superfulû videbis. Qvic-
quid autem in hac rerum serie Tibi evenerit, mu-
tui amoris & benevolentia, quod nos jungit, vincu-
lum ne dissolvas, oro. Quod mearum fuerit partium,
certabo dum vixero, ne vincar officiis, quæ decent

Amicum Sincerum.

Ode.

TE voiant disputer, de la Loi Sinaïque,
Permetts moi, mon Ami, que je parle, & m'explique.
Un chacun peut parler, disputer de la loi,
Mais non si poliment, & doctement que toi;
Plus je fenilte, revois, relis, & examine,
Ta Dissertation, touchant la Loi Divine
Plus de raison je trouve, a T'en feliciter,
Souhaitant de brillans, Lauriers, sans me retter
A celui qu' Apollon presente la Couronne,
C'est a Toi, cher Ami a qu'il l'ordonne:
Je T'ai dis a la hâte, & sans trop de façons.
Cher Ami, ma pensee, & tes intentions.

JEAN HELSINGIUS.

Ad Juvenem eruditionis laude & morum elegantia Conspicuum, Pereximium atque eruditissimum

Donnum JACOBUM HEINRICIUM,

Eruditæ hujus dissertationis Auctorem solertissimum,
Amicum dulcissimum.

UT populo Isacidum statuit præcepta Moyses,
Numinis a digito tabulis inscripta duabus:
Tum quoque ab his quantum jus inviolabile distet
Naturæ, solers Heinrici mente rimaris,
Sic patrium renovas nomen virtutis amore
Artis & ingenua, quam totis viribus urges;
Cujus ab assiduo non te revocare labore
Abrepti potuit mors improvisa parentis,
Gaudia concipiunt cognati hinc dulcia cuncti:
Amides pariter dant præmia digna laborum,
Et virides lauros præbebit Phœbus Apollo
Quæ tibi pro meritis per secula longa virescant.

In sinceri animi tesseram
scripsit

Abrah. Poppius Fil,
Wiburg.

Viro Juveni Litterarum morumque laude conspicuo

Domino JACOBO HEINRICIO,

Cum egregiam suam disputationem in lucem pro-
ferret publicam

De LEGE SINAITICA.

Dum Moïsis confers leges atque insita nobis
Jura, feret lauros Pieris alma tibi.

Ex animo tanto lætior, quanto necessitudine ju-
cunda conjunctior, quanquam tenuiori avenâ
gratulatur

FRIED. FORSEEN.